

LA RENAXENSA,

PERIODICH DE LITERATURA, CIENCIAS Y ARTS.

SURT LOS DIAS 1, 10 Y 20 DE CADA MES

PREUS DE SUBSCRIPCIÓ.	REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ.	RECLAMS.
Tres mesos. 9 Rals.		Los subscribers, per ratlla. . . 1/2 Ral.
Alestranger, tres mesos. . . . 13 »		Los no subscribers, per id. . . 1
Ultramar, tres mesos. 18 »	Carrer de Jerusalem, n.º 32, primer pis.	Passant de 10 ratillas, á preus convencio-
Un número sol. 1 »		nals.

SUMARI.

Estudis històrics. De las festas de la Inmaculada Concepció á Barcelona l'any 1618 (Acabament); per *J. Pella y Forgas*.—Per Tots-sants (poesia); per *Antoni Careta y Vidal*.—De la mort del infant en Carles, Lloctinent general de Catalunya, primogenit d' Aragó y de Sicília y Princep de Viana (Acabament); per *Andreu Balaguer y Merino*.—Amor (poesia); per *Antoni Vila y Guixó*.—Las Arts gráficas. La Litografia (Acabament); per *Joan Serra y Pausas*.—Confessió (poesia); per *Enrich Serra y Causa*.—Teatres; per *R.*.—Décimas; per *Jas-cinto Torres y Reyató*.—Novas.

ESTUDIS HISTÓRICS.

DE LAS FESTAS DE LA INMACULADA CONCEPCIÓ A BARCELONA L'ANY 1618.

(Acabament).

Ja de molt temps, llavors á Barcelona, era l' Born lo lloch predestinat pera 'ls festivals y diversions públicas; aquella plassa estenentse mes enllá del passeig de la esplanada, era molt mes gran y presentava certament altre aspecte del que te avuy en dia (1); encara dins de son espayós esbarjo, recort de millors etats, anyalment s' hi celebravan los tradicionals torneigs de la confraria de sant Jordi, si be 'ls vells cavallers ja veyan ab condol, com la influencia de las costums novellas desnaturalisava semblants festes ab disfressas ridículas y espectacles, mentres que la rudesia dels jochs d' armas dels antichs temps era convertida en luxosas cavalcadas hont se mostrava mes que l' ardiment y la forsa la vanitat y la gentilesa.

Aixis es com prenian nou caràcter aquellas festas, y aixis es com se presentan las que en honor de la Pura Concepció s' hi feren la tarde del dia 25 de novembre, pocas estonas despres de la funció de la Seu que tenim contada.

(1) A. de Bofarull *Guia-Cicerone de Barcelona*.

La gent tapava las avingudas de la plassa, cubria las finestras, y fins coronava las teuladas; eran moltes las damas que hi lluhian, puig una comissió de cavallers ab disfressas havian recorregut las casas de la noblesa entregant billets á las donzellas anunciant la arribada dels embaixadors d' Espanya, Fransa é Inglaterra, ab la reyna del *Catha*, y que elegit habian llur casa pera hostatje. (1).

Ocupant lo virey, autoritats y tribunals, los setis preferits, doná comens ab la entrada á só de trompetas del «correu major» ab dotze de cavall que voltejant desembarrassaren la plassa, entornantsen cap al pla d' en Llull, d' ahont vingueren y vers ahont totas las miradas se giravan, en ocasió que s' atansaren una munió de rebos y criats menant una llarga colla de cabalcaduras, ab càrrega de mobles, baguls y cofres, talment imitant la entrada d' un gran personatge. Ab tot aixó, venia «l' aposentador major» dalt d' un frisó, y un artifici á tal alsaria, que desde allá passava á ran de las finestras. Dotze cavallers de la guarda espanyola y tudesca ab dotze patjes quiscun, precedian als de las quadrillas del torneig, que venian armats dintre d' uns carros, anant en lo devanter lo comte d' Osona.

Mes fou de gust veurer la profusió de trajos que al arribar los embaixadors de totas las nacions presentaren. Entre mitj de tants servidors ab diferentas armas y llibreas n' hi hagué que mostraren invencions de las mes ridículas; cedim la paraula al escriptor geroní ja que n' fou testimoni presencial, per dirnos, en que sia en castellá, com hi hagué «dos Portugueses vestidos de bayeta negra con una capilla ancha «en la capa y gualdrapa en el caballo, todo de luto, «si bien sembrada de puntas y ojales que de oro se «habian vuelto y de plata en azúcar, que los ojales

(1) Lo cronista dels *Anals consulars* y copiantho d' ell alguns historiadors moderns suposan que la festa del Born fou lo di-lluns, mentres que tots los Dietaris la fixan al diumenge 25 Novembre, com també unas curiosas memorias inéditas que de sa propia vida apuntá lo escriptor de Girona D. Geroní del Real Fonclara (vide Torres Amat, pág. 264) que per sort han vingut á raurer á nostras mans; de ellas estrayém la descripció del torneig, ja que no s' hi entretenen los Dietaris.

«eran unos confites como anuezes y las puntas callallones; llevaban espejos y peynes y muchos Portu-
«gasitos á pié que los ivan limpiando con unas ba-
«yetas.»

Després de las naciones seguian los del consell reyal ab sas cotas, los de guerra, d' estat, oficials majors, gentils homes, lo capitá de la guarda y en mitj de las filas dels arqués una rica llitera ab la persona de la reyna de *Catha*, que la representava un jove y guapo cavaller anomenat Pardinás. Entre la familia reyal y las cambreras anava «lo protometje» ab una borla, gran, exagerada, dalt del cap, y una colla de practicants l'acompanyavan.

Donada la volta de consuetut per la plassa, lo mestre de camp partí l' sol ab una llarga y pesada espasa, que la conduhian arrossegant com una arada, y, saludant als jutjes los cavallers, comensá l' torneig, en que hi entraren quatre quadrillas essent la primera del comte de Osona, de Don Diego de Rocabertí y de Don Berenguer d' Oms respectivament la segona y tercera y de Don Ramon de Calders la última. Després del pas que n' deyan «la folla» se obrí al mitj de la plassa, un cadafalch ó artifici format ab los carros, eixint grans voladas de perdius, coloms, garsas, y derrerera falcons y esparvers que empaytantlas desapareixian, comensant deseguida la cassa de montería y, ab tal ocasió, moventse un avalot, que feu termenar la festa de la manera mes estranya y ruidosa, puix en tant bon intent deslligaren una gran munió de gossos, llebres, daynas y conills, que barrejantse entre peus de la multitud de espectadors, fou general lo brugit en tota la plassa. Y en tant en l' horisó s' apagavan los resplandors d' aquell dia que Barcelona veyá pòndres en mitj de tanta alegría y festas.

Secundari es tot lo que ressenyarse puga dels dias consecutius que duraren las festas. Ab tot, no debém passar per alt, la diversió que al dimars al vespre tingué lloch en la plassa de Santa Ana hont assistiren «los senyors deputats y oidors de comptes consisto-
«rialment ab les maças y ab molta solemnitat» á presenciar lo joch antiquíssim, y en aquell temps molt en us, *del estaferm*. Era la figura de un home, feta de fusta, sobre una antena ó pilar hont pogués tenir moviment giratori y portava un escut en la ma esquerra que tenia estesa. Los cavallers embestian ab la llansa calada, al escut, y girantse rápidamente la figura, ventava ab la ma dreta de revés ab unas corretjas ab bolas als que passavan, y prou sovint també las grans riallas dels espectadors eran senyal de que l' cavaller no habia sigut gayre llest en safarse de la plantofada.

Finalment, entre altres insignificants diversions de que fan esment los Dietaris, omiteixen parlar del certámen literari que figurava entre 'ls propósits de aquellas festas ab tant de lluhiment portadas á bon terme y ab aquell orde que fa dir al cronista «que
«essent la gent forastera y la de ciutat que anavan
«de nits y de dias per ciutat mirant las alimaries en
«mes número, y abundancia, que no están las plasas
«al mitj del dia, es estat miracle molt gran, que no
«sols no ha succehit desastre pero ni rastre de rinya

«ans be aná la gent ab una alegría devota y pia (1).»

Eixas eran las escenas de la pau en que aparentment reposava Catalunya: la monarquia veyá llavors la cayguda del duch de Lerma (4 d' octubre) altre dels privats que ab un conjunt d' ambició y baixesas anavan decantant lo poder de la dinastia austriaca; mes la agitació, la febre social era continua, la calma fugia de las ciutats hont com un síntoma funest lo consell quasi nos reunia sino pera enviar criminals á la forca (2), lo repós era interromput en la vida del camp ab las innumerables collas de bandejats y saltamarjes, que robavan la pagesia y posavan l' esglay pels camins ab continuas sorpresas y venjansas. La tempestat venia; gosém, donchs, recordant las festas de 1618, ja que al llegir la nostra historia del segle XVII tan prompte nos havém de trobar ab la maror de las revolucions, que comensan en 1640 y son la delirant agonía de Catalunya fins á 1714.

Desembre 1873.

J. PELLA Y FORGAS.

PER TOTS-SANTS (*).

Los panellets són á taula,
llensa lo foch gran fumera,
y dins de la torradora
las castanyas espetegan.
Alegres tots los de casa
menjan, riuhen y bromejan;
jo també faig com los altres
perque no entengan ma pena.
Negre es mon cor com la fosca,
ara mateix res m' alegra:
los ramellets que 's rifavan
ni me 'ls he mirat sisquera.
Entre la gent veyá sempre
fadrins (¡quina enveja 'm feyan!)
que los panellets ne duyan
á la seva amoroseta...
Jo no puch á la qu' estimo
mostrar com ells ma finesa,
ni sols mon amor puch dirli,
qu' ella es ab mí molt esquerpa,
ni demanarla á sos pares,
qu' ells la voldrian fer reyna.
¡Ay vanitat d' esta vida!
¡Ay malehida pobresa!

—Vaja, senyarse, 'l rosari
per las pobres animetas,
que avuy pels racons de casa
hi ha las de la parentela.—

—Té rahó la meva mare,
sí, sí, resem, mare meva,
lo resar es medecina
que cura totas las penas.

Ánimas dels que passaren,
per vosaltres mon cor prega;
¡ay! si la meva pregaria
vos duya á la gloria eterna;
demaneu á Dèu que vulla
dar consol á ma tristesa,
pus pena ja en esta vida
la meva pobre animeta!

1886..

ANTONI CARETA Y VIDAL.

(1) *Anals consulars*.

(2) Bastallegir los dietaris municipals del 17 Setembre de 1616, 21 de Janer y 16 Desembre de 1615, entre molts d' altres.

(*) Del llibre inèdit *Festas de ma terra*.

DE LA MORT DEL INFANT EN CARLES,

LLOCTINENT GENERAL DE CATALUNYA, PRIMOGÈNIT D' ARAGÓ Y DE SICILIA Y PRÍNCIP DE VIANA, AB NOVAS DE LAS SOLEMNIALS EXEQUIAS QUE LI FEREN LOS CATALANS, SEGONS RELACIÓ D' UN CRONISTA Y ALTRES DOCUMENTS CONTEMPORANS.

(Acabament).

Ara que nostres benévols lectors, han tingut la paciència de seguirnos fins á conclóurer lo apèndix adionat á la relació d' En Mayans, volém omplir un buyt qu' en ella s' hi nota, referint alguna respecte á la següent objecció que quiscun podria fernes: «Molt nos haveu parlat de sepultura, pero esta deu esser en la significació de funeraria, puig en la de tomba ó vas de repós ahont jagué lo Príncep, res ne sabém; digueunos, donchs, ¿restá sempre lo cors d' En Carles en la Seu de Barcelona ó bé l' enterraren en altra part?» Pera satisfer tan natural curiositat y consultant aquells autors que poden dilucidarnos aytal dupte, dirém: que Mariana, Amiax, Lanuza, Aleson, Ferreras, Feliu de la Penya, Finestres, Latassa, Quintana, Bofarull (Próspero), Piferrer, Codina, Pi y Arimon, Carderera, Cutxet y Amador de los Rios, nos donan nova d' haver estat sepelit dit Infant en lo monastir de Poblet. Emperó ¿quán y com fou açó? Lanuza (Hist. t. 1er, lib. V, cap. XXXVII, p. 553) es un xich mes esplicit que los altres historiayres, pero nengun ho aclara tant com En Finestres (Hist. t. 1er, p. 292, nombre 21) que literalment traduhit axi s' expressa: «En lo mateix Panteon de la part del Evangeli jau en una arca, coberta de vellut negre, lo famós En Carles, Príncep de Viana, fill Primogénit del Rey en Joan segon y de sa primera muller Dona Blanca, Regina de Navarra, lo qual, després d' haverlo jurat per Primogénit y successor en lo Regne de Navarra, y en la Corona d' Aragó, morí sens casar l' any 1461 (24). Estigué son cors en lo Presbiteri de la Catedral de Barcelona fins l' any 1472 «que d' ordre del Rey son pare (25) lo portá á Poblet «lo Abat En Miquel Delgado, y conserva avuy dia (26) «una admirable integritat: y vehent un Llegat Apos- «tòlich lo dó de curació, que Dèu li está continuant, «doná licencia en l' any 1542, (27) pera separar del «cors un bras, que 's guarda ab veneració en la sagristia del Monastir, y un dit, que 's guarda en la Es- «glesia del Priorat de Sant Vicens de Valencia; y al

(24) Patí errada aquí lo savi Finestres, suposant qu' En Carles de Viana morí sens casar, puig en 1439 contragué matrimoni ab Agna de Cleves, neboda del Duch de Borgonya, de la qual enviudá en 1448, sens d'exarli successió.

(25) Los Dietaris ni altres Ms. al efecte consultats d' est arxiu municipal fan esment d' aytal disposició; empero, constant en un d' aquells que lo rey Joan, aprés la capitulació de la Ciutat (1472), hi entrá als 17 d' octubre y ne sortí als 29 de Desembre per anar vers lo Rempurdá, no hi ha dupte que deuria esser durant est període de 2 mesos y 12 dias.

(26) Finestres feu estampar lo primer tomo de la sua Historia á Cervera l' any 1753, per lo tant escrivia avans d' aquesta fetxa.

(27) Als 25 de Septiembre de 1542 diu lo Dietari de la Ciutat qu' arribá un Cardenal de Portugal tramés per Nostre Sant Pare á Sa Magestat sobre los negocis de la guerra.

«contacte d' exas reliquias, experimentan sovint los «malalts, que devots lo invocan, maravellosas curas.» Ab las novas que 'ns dona aquest autor nos cerciorém de la sort que capigué á las despallas del Príncep Carles, fins á mitjans de la derrera centuria, n' obstant altres cent anys han traspasat ja desde llavors lo cedat del temps, y ¿qué s' es fet d' ellas? ¿Existexen encara? ¡Ay! lo simoun de las revolucions que fa ja mes de mig segle comouhen nostra desventurada patria, ha derrocat també lo portentós monastir de Poblet, segon Escorial de Catalunya (si 's considera com á primer en antigüetat lo de Ripoll), y cementir dels Reys d' Aragó, esventant las sagradas cendras dels héroes, que dins son si guardava pels quatre cayres de la terra!

«Fou panteon de reys (nos diu d' ell un polítich «en altre temps inspirat artista) (28) y avuy no es sino «un niu d' aus devoradoras; lo vent y las tempestas s' estrellavan ahí contra sas murallas, y avuy la «tramontana torba lo silenci de sas capellas y cambras, ab lo soroll de las pedras que va sens treva «desmoronant. Ahí va rébrer l' homenatge de tots los «pobles del entorn, y avuy los pobles han axecat ab «sas despallas las casas ahont si axaplugan y divertexen. Ahí no veyá entrar per sas portas mes qu' «homes plens de respecte qu' anavan á flectar los genolls devant sos altars, y avuy no veu sino curiosos que van á recórrer las suas runas, compadintse «á lo més de la desgraciada sort qu' ha tingut. Ahí «fou lo rey dels monuments de la sua época, y avuy «se veu eclipsat per altre monastir del matex [segle, «dádiva del matex príncep, y joya de la matexa orde cisterciense, al qui lo cel concedí lo sortir tantost incólume del furor de nostras discordias civils.

«¡Pobre monastir! ploreu sobre 'ls seus restos, artistes, ploreu vosaltres tots los qu' estimeu en alguna cosa las glorias de nostra patria; y vosaltres, «poetas, als quals vos comou fins la cayguda de las «flors, arranqueu de vostras liras los accents mes «condolguets pera cantar la cayguda d' aquest monument, urna en qu' estigué depositada la gloriosa «grandesa d' alguns segles.»

Enfré de tanta dissort nos planyém moltíssim d' ella, empero al pensar ab l' infant En Carles, y moguts pera una resignació verament cristiara, qual si parodiessem á un cinich poeta de Castella, nos dihém: ¡qué hi fa! com també tot ha de perir, un cadavremes ó menys que l' importa al mon! Tots los bons catalans ja lin farém una tomba dins nostre cor pera servar la memoria de la malhauransa de tant il·lustre príncep, á las generacions esdevenidoras; y si ja may algun estrany, desitjant novas de nostra historia, nos demanda l' epitafi de tan rich mausoleo, li esmentarém aquella lley d' amor extreta del códich de las virtuts cristianas que sermoná l' Home-Deu en lo cim de la montanya: «Benaventurats los que «patexen persecució per la justicia porque d' ells es

(28) Traduhim al catalá aquest hermosíssim fragment d' en Pi y Margall, lo continuador de la «Cataluña» d' En Piferrer (Recuerdos y bellezas de España 1830, t. 2.º, p. 233).

«lo regne dels cels.» (*Evangelí de San Matheu, capítol V, v. 10.*)

ANDREU BALAGUER Y MERINO.

Barcelona 23 Septembre de 1873.

AMOR.

Amor de ma vida
No 'm deixis, benhajas...
¡Ma pena es tan dolça!...
Ben mort si tú 'm matas!...

Fressosa fonteta,
Fonteta ensisada
Que 'n mitj de las penyas
Ne brollas ufana,
Cubrintne la molça
De cintas de plata,
L' herbeta de perlas,
Brillants y esmeragdas,
Que ab veu misteriosa,
Murmuris n' escampas,
Cançons amorosas
Y trobas sagradas;

Ventet que t' aixecas
Al trench de l' aubada,
Que corres lliscantne,
Per plans y montanyas
Umplint d' armonia
Lo cel de ma Patria,
Que, ab veu falaguera,
Y ab màgica parla
Ne fas que 't sonriguin
Las flors mes llampantas;

Moixó que 't bellugas
Rubllert de gaubança
Batent de contento,
Tas alas pintadas,
Que suaus cantarelles
Ne fas y passadas,
Mil sons y mil notas
Qu' envejan las arpas;

¡Oh mar de ma terra!
¡Oh mar de ma Patria...
D' armónicas onas,
D' escuma argentada;
¡Oh mar que al besarne
Ta platja tufada
Ne l lensas al ayre
Tonadas qu' agradan,
Cançons qu' enamoran,
Qu' ensisan; qu' ennartan;

Remors de la selva,
Cantars de la plana,
Veniu; atanseuse,
Parleu á m' aymada
Y, ab mots plens de música
Que toquin á l' ànima,
Digueuli, amorosos,
Per Deu, lo que guarda
Eix pit que d' afecte
N' es fet una brasa;

Parleu, y conteuli
Mon plor y mas ànsias,
Puig que, en ma volença,
La sang se m' inflama,
L' esment se m' ofusca,
Lo cor se m' escarda,
La llengua se 'm nua,
Y 'ls llabis se 'm tancan.

.....

Amor de ma vida
No 'm deixis, benhajas.
¡Ma pena es tan dolça!...
Ben mort si tú 'm matas!

ANTONI VILA Y GUYTÓ.

LAS ARTS GRÁFICAS.

LA LITOGRAFÍA.

V.

Dibuix al llapis.

Dels diferents treballs de la litografia lo dibuix al llapis es lo que mes fácil se presenta en teoria y no obstant es lo que mes cuydado necessita en sa práctica.

Bonich y tentador treball es pera qui dibuixa per primera vegada sobre la pedra, la facilitat ab que ella pren lo llapis. L' artista s' anima á mida que son treball avansa, perque la frescura, la varietat de tons, la netedat de las líneas que trassa y la valentia dels oscurs, li fan la completa ilusió de que está pintant. Somena la pedra al cuydado y càrrech del impressor aquest la prepara y despres deixa al cuydado y càrrech del ayre que fassi lo demés, aixó es, secarla. Arriba per últim la hora de posar fi á la curiosa impaciencia del novell litógrafo, que cuasi sempre se li fa llarga y troba estrany lo curt temps que necessita pera secarse la primera capa de preparació que está estesa sobre la pedra per fixar en ella son dibuix y ferlo solit. La pedra per últim esposada sobre la prensa, desgomada primer y rentada despres, l' impressor reemplassa lo llapis ab tinta d' impressió, posa 'l paper dessobre y, ab lo peu dominant la palanca, ab ma forta y poch á poch fa girar la roda que la conduex y somet á la pressió necessaria per decalcen son dibuix sobre 'l paper. Per últim, ja está en mans de son autor la desitjada proba.

L' artista queda mut y sorprés perque lo paper que mira conté per ell un desengany; dista molt la proba que examina de tenir ab son treball semblansa; aquell era bonich, unit y net y lo paper que mira conté un dibuix tot estrellat de punts negres y blanchs, y á mes te tacas. Las que en la pedra eran mitxas tintas delicadas, han trasmés al paper no mes que confusas clapas de treball, y 'ls oscurs avans entonats y hermosos, are son desunits y en algunas parts exageradament negres.

Tants defectes reunits desaniman al artista que jamay podia pensarse un desengany tan gran.

En va es que lo impressor li diga las causas de tants defectes (si las sap), y lo que ha de fer per evitarlas un altre vegada; desalentat y un poch avergonyit al véurer defraudats ses bons desitjos, poch está ell per advertencias, y en son aburrimient considera malaguanyat lo temps que hi ha perdut, y de segur que mes no voldrá afegirnhí.

De lo que te dupte y no está segur es de si l' impressor haurá usat per son dibuix lo procediment que hi ha per los altres sens equivocar-se, puig que ell ha sentit parlar de dibuixos estampats y cremats.

No obstant l' impressor ha operat com devia, y també es vritat que son dibuix estava be.

Heus aquí poch mes ó menos lo que ha passat á molts artistas que habent probat de dibuixar á la pedra ho han deixat despres, no obstant que haurian trobat en aquest art, un gran camp per córrer y esplotar.

Aquest sistema de la litografia es l' art que ha fet mes poderosa propaganda per las Bellas Arts estenen

lo bon gust per tot arreu, facilitant l'art del dibuix y posantho al alcans de tothom. Poch menys que im-possible y, quan no, molt llarch fora descriur sas numerosas aplicacions y lo molt que ajuda als avan-saments moderns, facilitant á las arts é industrias ben dibuixats y perfectes modelos. La maquinaria, la ar-quitectura, la topografia y cuasi todas las arts indus-trials s' han servit de la que nos ocupa com ajuda pe-tra remourer y despertar lo bon gust del ensopiment en que l' habia deixat lo passat sigle.

Molt mes podria dirse 'n encara y molt estens fora apuntar tan sols sas obras mestras; per lo tant nos concretarem á demostrar sos obstacles y la manera de evitarlos á fi de que l' artista que probi dibuixar sobre pedra aficionantse á aquest género de treball, desitxi continuarlo.

No está de mes advertir que l' art de dibuixar á la pedra no se ensenya: la práctica es son únich mes-tre.

De la preparació de la pedra dependeix en gran part lo bon resultat del treball, y així com en los de-més sistemas aquesta deu esser completament llisa, en aquest al contrari; es precis que per tot sia gra-nejada sens deixar per có d' esser plana, lo cual se logra posantne dos de toscadas y de una mateixa grandaria cara ab cara, la una sobre l' altre, cubrint avans la superfície de la inferior ab sorra fina de riu per medi d' un sedás y ruixantla despres ab aygua; á la superior se li dona un moviment de rotació y 's continúa de igual manera que está descrit en la ope-ració de planejarlas.

Ab un gra molt grós s' hi perden los perfils en los interstissis d' ell fent per esta causa los detalls im-po-ssibles, y dant lo tiratge un dibuix sech y despulat. Un gra pla ó xafat dona facilitat á la execussió, mes los dibuixos son sens forsa y se estompan fácilment en lo tiratge.

Un gra compacte, igual y viu, diguemho aixís, es l' qui fa ressaltar los mes petits detalls, lograntse fer ab ell á la vegada un dibuix armoniós y transpa-rent.

Es indiferent que la pedra sia de color clar ó fosch; no obstant, en l' últim cas l' artista ha de estar sobre avis per no deixar-se enganyar per la mitxa tinta de ella, fentli apareixer son dibuix mes entonat ó mes fort de lo que realment l' ha fet.

Una pedra tacada de diferents colors no es conve-nient perque sa varietat de tons pot fer equivocar los generals del dibuix.

Avans de entrar en los detalls d' execució, dech ad-vertir ó recomanar sobre tot netetat y cuydado, per-que lo mes petit polsim al cap de poch fa sortir la pe-dra una taca que despres ve negra ab la impressió.

Aquest defecte 's prevé passant per sobre la pedra un pinzell com ja queda dit en la escriptura.

Las partículas de saliva generalment son inofensi-vas si cauhen sobre una part dibuixada, mes sobre la pedra nua fan tacas blancas que no deuen treu-erse fins despres de las probas d' ensaig.

La pedra deu guardarse del contacte de la respira-ció perque aquesta, cubrint de humitat sa superficie, impossibilita la continuació del treball, fins á tant que s' ha secat la part humitejada.

Fácilment se compendrà que tot lo que 's dibuixa deu esser en sentit invers, cual cosa no deu olvidar jamay l' artista, aixó es, que los personatges per exemple, deuen esser esquerrans.

Com la netetat es la cosa que mes hermo-seja un dibuix, aqueix se traspasa á la pedra per medi del decalch tal com ja está apuntat en la escriptura ó di-buix á la ploma. Lo treball aixís preparat, se comensa á posar llapis lleugerament ab ratllas á viaix y com-passadas, sens apressurarse ni precipitar la entona-ció y si augmentant los obscurs poch á poch.

Per millor inteligencia ferem observar que cada as-peritat del gra de la pedra forma un cono al cual s'hi adhereix lo llapis del cantó que 's dirigeix, resultant d' aixó la necessitat de ratllas multiplicadas per cu-brirlo en todas las parts.

D' aixó naix la obligació de tenir lo llapis ab pun-ta afilada á fi de que penetri un poch dins dels inters-tissis, puig que aixó dona molt mes color y hermo-sura al treball.

Segons la estació ó la temperatura del taller un deu haber de servir-se d' un llapis mes fort ó mes fluix, aixó es, que en lo estiu se deu usar un llapis dur perque, aquest lo calor l' estova, y en l' iver-n fluix perque lo fret l' enforteix [cual causa prové de las materias de que 's compon y son:

Cera groga.	2 1/2 unsas.
Savó blanch.	2 »
Seu.	3/4 »
Goma laca.	1/8 »
Nitrat de potassa.	1/6 »
Trementina de Venecia.	1/8 »
Aygua destilada.	1/2 »
Fum de estampa.	1/2 »

Esta forma es la mes usada, si be com cada casa que 's dedica á sa fabricació te sa manera especial, deu evitarse usar en un mateix dibuix llapis de dife-renta fábrica, puig que sa resistencia als ácits no es fácil siga idéntica.

Se pot en lo dibuix al llapis aplicar la tinta á la pe-dra per medi d' un pinzell de miniatura ó ab una ploma de cer.

Es absolutament impossible borrar en la pedra gra-nejada ni llapis, ni decalch, ni res, siga ab goma ó pa. La goma se'n portaria solzament lo color del llá-pis pero l' cos gras quedaria y sustiria al tiratge.

Dibuix á la ayguada.

Lo punt de mira dels artistes é impressors ha sigut sempre lo *lavat* litográfich, aixó es: lo poder pintar en la pedra ab la facilitat del paper, cual cosa obtin-guda, la litografia no imitaria la pintura si no que propiament la faria.

Molts autors se n' han ocupat obtenint mes ó me-nos bons resultats; pero com nosaltres no 'n tenim cap classe d' experiencia darém á coneixer lo que 'ns ha semblat millor dels autors que s' en ocupan y son Senefelder, Engelman, Knech, Lemerrier, Jobart y altres.

Sistema Senefelder

Segons lo autor de la litografia, la pedra deu esser granejada.

Primerament se mulla ab aygua de savó y despres se renta ab essencia de trementina, seguidament s' hi calca lo dibuix y s' hi pinta com se faria en lo paper ab la tinta xina.

La tinta deu esser la de dibuixar ab ploma, pero ab una dósis doblada de savó y disolta ab aygua de plu-ja ó destilada.

Quan está acabat lo dibuix y la tinta es completa-ment seca se frega suaument la superficie de la pe-dra ab un bossí de franela evitant lo fregar fort; puig que en lloch de treurer posaria tinta en los inters-tissis del gra: si be la pressió deu esser uniforme pot modificarse segons las parts del dibuix que sian mes ó menos claras.

Per ressaltar l' efecte y dar mes forsa als obscurs po-den enfortirse ab tinta despres del fregament de la franela.

Com se deixa entendre, son los interstissis del gra los qui contenen lo dibuix, al revés del llapis que son las asperitats.

D' aytal diferencia y de la necessitat de tirar aques-

tas obras ab una tinta d' impressió menos compacta naix (segons son autor) la necessitat de augmentar l'efecte per un segon tiratge ab una tinta de color diferent.

Aixó 'ns explica perfectament com son fets certs dibuixos *lavats* ab sepià que algun temps han estat en us.

VI.

De l'autografia.

L'autografia es lo procediment per medi del qual se reproduïen las escripturas y 'ls dibuixos. Sens dupte que es lo resultat mes important del descobriment de Senefelder per personas extranyas á la litografia; puig que entre las arts que 's reproduïen ab la impressió es la mes econòmica y de mes prompte y fàcil execussió.

La administració pública y fins los mateixos exèrcits en campanya, podrian utilitzar-se d'aqueix sistema per rebre las ordres ab la mes gran prontitut y secret, sobre tot en los llochs ahont no hi es establerta la tipografia; puig que tots los instruments y útils per operar ab regularitat los pot portar una sola acembla.

En Espanya principalment las casas de comers s'en serveixen per fer ab prontitut circulars.

Consisteix aquesta reproducció en escriure ó dibuixar ab una tinta particular sobre un paper preparat, decalcar després sa escriptura ó dibuix á una pedra ó placa de metall convenient y fentli sofrir una preparació de pochs instants, anant després al tiratge segons los procediments litogràfics.

Lo punt important de tal procediment consisteix en gastar per sa execució las materias que 's necessitan de bona qualitat.

Lo paper deu esser prim y ab cola feta de las substancias següents:

Midó.	500 grams
Gomo-gota.	30 »
Cola de Flandes.	5 »
Cola de peix.	1 »
Ayguia comuna.	5 litres.

Estas substancias se posan á infusió ab mitj porró d'aygua, quan estant disoltas se fa bullir lo restant del aygua en una olla de terra, quan l'aygua bull es la ocasió de tirarhi l'infusió de las colas á las quals després de cinch minuts s'hi afegeix lo midó que anticipadament s'havia posat á liquidar ab aygua freda. Es d'advertir que al tirarhi lo midó se deu continuament remenar á fi de evitar que la tal bullida s'agrumolli. La durada de aquesta operació es de pochs minuts.

Quan la composició es completament freda se dona una lleugera capa al paper ab un pinzell ó esponja, y després se deixa secar, penjantlo per lo centro á una canya, y per últim se fá cilindrar, quedant á punt de poderhi treballar.

La tinta autogràfica es á poca diferencia la mateixa ab que se escriu á la pedra, y aquesta no te mes que un defecte, qual es lo de axafarse ab la pressió del decalch. Farém coneixer la que mes bons resultats dona y se compon de:

Cera.	10 parts.
Goma-laca.	15 »
Goma-mástich.	5 »
Savó.	8 »
Sang drago.	6 »
Seu.	5 »
Ayguia.	150 á 200

La qual feta bullir se conserva líquida per molt temps.

La escriptura se fá ab lo mateix desembrás que 's faria escribint al paper ab l'altre tinta.

Decalch.

La principal qualitat de la pedra que ha de rebre lo decalch autógrafo es esser ben seca, y quan la temperatura es humida ó freda es cuasi indispensable escalfar un poch la pedra, posantla prop de una estufa ó á la bora del foch, pero evitant que 'l calor se li comuniqui ab massa promptitut, puig que fàcilment se trencaria.

Posada la pedra sobre la prempsa se coloca lo paper dessobre habentlo humitejat un poch, y després se somet á una pressió moderada posantla dos ó tres vegadas fins que 's veu ben clar que la tinta grassa s'ha despres del paper; s'acidula lleugerament la pedra, s'engoma y 's procedeix, segons comunment se fa, ab los demés treballs litogràfics.

Com es ben manifest los principis químichs de la autografia son completament idéntichs á los de la litografia en general, sino que en lloch de dibuixar directament sobre la pedra se dibuixa ó escriu al paper, qual cara escrita se aplica á la pedra, á la qual ab una pressió un poch forta tots los trassos hi depositant la mes gran part de sa grassa, y si adhereixen en estat de savó calcáreo, produint en lo tiratge lo mateix efecte que si 'ls dibuixos haguéssen estat fets directament sobre la pedra.

Y per acabar dirém tan sols que lo més mínim descuyt pot fer fallar lo bon resultat.

JOAN SERRA Y PAUSAS.

LA CONFESSIÓ.

TRADUCCIÓ.

A la iglesia una nina sos pecats
A confessar anava
Tota trista, pel plor los ulls negats,
Y en un paper portava
Escrits tots los pecats que recordava,
Als peus del confessor s'en arrodilla.
Li'n fa en la ma un petó,
Roja sa gulta que de pura brilla,
Y diu: culpable so,
Pare, no hi tornaré mes, perdó.
—¿Qué vols que te perdoni, desdixada,
Si encara res m'has dit?
Mes la nineta ja s'es olvidada
De son pecat malehit,
Puig perdre va 'l paper que duya escrit.
Per sort aquell paper jo vaig trobar:
Del escrit no deuria
Son secret y misteri divulgar,
Perque quan ho faria
També mas propias culpas os diria,
Mireu per quins pecats lo nina plora;
Deya axi lo primer:
M'estima ab ton son cor—despres... m'adora
Y tot fins al darrer
Tot era amor, tot era amor sencer.

ENRICH SERRA Y CAUSSA.

TEATRE CATALÀ.**LA VERGE DE LA ROCA;**

DRAMA EN TRES ACTES Y EN VERS DE D. PERE A. TORRES.

Cada vegada que s'anuncia y 's prepara l'extremo d'una obra dramàtica catalana tenim ocasió de farnos mil y una il·lusions sobre d'ella, perque nos acut l'idea de si serà la que en part ó per complert resoldrà las perentorias necessitats, per á nosaltres de primer ordre, en que 's troba nostre modern teatre; y cada vegada també en los dias d'extremo una á una las anem perdent al davant de la realitat, ab greu dolor y amarch sentiment de la part nostra.

Si los autors dramàtics catalans tots a l'hora y cada 'hu per a son compte, no esmenan lo tirat de llurs obres, dintre molt y molt curt espai de temps tindrem de tal modo amanerat nostre teatre que ni 'l públich, ni 'ls mateixos autors sabran sortirse del circol viciós ahont giravan y ahont avuy per a desgracia de tots y sensa adonarsen començan ja a rodar.

Avuy ja no hi ha lloch de cercar originalitat ni gayrebè novetat en les obres; acceptat per lo públich un patró, una forma l'un autor darrera l'altre van seguintse les petjades ab gran contentament d'aquell que sensa ferne menció aplaudeix lo que censurar deuria; tant pobre com es avuy l'escena catalana en caràcters y tipos, ningú se pren la mortificació de fer treballar l'ingení per a crearne, ans al inreflex, se copian y 's repeteixen, ó mellor encara, valentnos d'un mot gràfic, *s'extrajien* los coneixuts, y açó fet a dretes ab tant mal art per a desfigurarlos, que al cap y a la fi quedan malmesos los que d'un principi no estavan mancats de condicions dramàtiques, ni d'originalitat. Tot se conclou per al gust del públich, y per desgracia, y es lo que mes nos dol, per al gust dels autors, qual obligació es la d'esmenar y dirigir la d'aquell; en hu ó dos finals d'acte, sobre tot lo segon, que sian d'efecte; en agombolar incidents que imposen, en fer eixir pajesos a l'escena, en posar entre qualque pensament poètic mes ó menys felis, les tonteries, per a no dir altra cosa, mes insofribles en llavis de la gent ab que 's tracte de representar l'esperit y tendències catalanes.

Lo que deu constituir, lo que sempre ha constituït lo fons de les obres dramàtiques es lo menys atès, si es que ho es mica; no s'atina en resoldre cap qüestió social ó de la família; no s'atina en fer del teatre, com diu Schiller, «una clau per a conèixer los mes fondos secrets del cor humà»; no s'tracta ab ell de «commoure l'ànima ennoblintla, com vol madame Stael; solzament se pensa, solzament se aten en distraure 'l públich, en ferne un passatemps agradable, en guanyarse sos aplausos halagantio; per quals rahons pot ser tants escriptors desde Platon fins a Rousseau han condempnades les representacions escèniques.

Per açó es, donchs, per lo que deyam al començ d'aquest article, que 'ns feyam mil y nna ilusions sobre de cada nova obra del teatre català: y es perque en totes hi *volem* veurer l'esmena en part ó per complet que nostra escena necessita y que deu ajut quan nos vindrà.

Lo dir ara que al simple anunci de la *Verge de la Roca* nos les ferem boy es en va; mes no ho es lo significar que lo nom del autor nos les feu concebre si cap mes altes al fer memoria que en sa primera obra l'intuïció, lo bon gust, les condicions de poeta dramàtic s'hi veyan arreu escampades per tot ella; y que 'ns ha succeït al véurela representar? Si hem d'esser franchs una a una les perderem; y si no totes solzament en peu restaren aquelles per les quals veyem al autor com un verdader poeta dramàtic que serà.

Llastima es y gran que un autor de ses condicions no fassa gala de mes independència literaria; llastima es en veritat, que vulla esser de la colla dels que l'un darrera l'altre van seguintse les petjades; perque la *Verge de la Roca*, considerada en absolut, pertany al gènere de les amunt dites al gust del públich; te lloch l'acció en la montanya, te finals expressos d'efecte, halaga al públich, los pajesos fan riurer ab ses tonteries, hi ha agombolats incidents per arrebatat al públich y cativarlo y arrancarli de sorpresa sos aplausos.

Mes deixant aquest per a tots enuójós assumpto ¿qué es en si lo drama? Ho havem de dir d'un cop per a no pecar de difusos; lo drama es defectuós en son origen, en sa expressió y en los detalls. L'idea, la concepció (y açó entenem nos altres per origen) te la defectuositat, y a nostre entendre es falta capital, en que no te condicions de drama, cò es: que no es pas la forma d'aquest la per ella adequada per a manifestarse en l'exterior.

No hi ha cap mena de dubte que les divisions que avuy tenim en l'esfera de l'art per a la manifestació de les idees provenen de lo simpàtic y adequat de certs elements a determinades d'aquelles en sa fusió per expressarse; y si així nasqueren en la mes alta y general essencia de l'art, la música, la pintura, la literatura, etc., en inferior categoria se desenrotllan dins de cada una d'estes divisions unes altres que també per la simpatia de sos elements atrauen tal ó qual mena d'ideya, y així tenim en literatura (deixant correr les divisions per lo fons ó sia en gèneros) per a la forma la divisió en poemes, noveles, llegendes, drames etc... y cada autor deu haver de tenir un mirament en escullir per a ses idees la forma d'estes que mellor y mes simpàticament pugan expressarli.

Aquí donchs està la defectuositat en l'origen per quant la concepció es antipàtica al drama, al mateix temps que te condicions que clarament y dret van encaminades contra y sobre tota voluntat a son ser, que ho es de llegenda dramàtica cristiana.

Les proves de nostra dita, com se compren, a l'obra havem d'anarles a cercar y sense pensarho pot ser l'autor mateix ho acusa, quan s'observa que allà ahont lo poeta mes se distingeix, allà ahont mellor se troba, es precisament en los punts que caracterisan y determinan les llegendes; ¿qué

es que no s'ha fiesat en lo ateses que están les narracions? ¿qué no veu lo abundós y poètic de les descripcions ja del pays, ja de les costums, ja dels fets y recorts de l'encontrada ahont te lloch l'acció? Narratiu per excelencia tot lo drama, condició de la llegenda, precisament resulta, com no podia menys d'esser així, que lo mellor d'ell es lo primer acte, y no podia succehir d'altre modo perque allí s'agermanan les condicions del drama exposició ab las del assumpto narratiu; los detalls ab que s'engalana l'obra, algun molt rich, son innombrables, defecte gran en lo drama perque destrueix lo conjunt, emperó acceptat en la llegenda; quan no hi ha descripcions de les costums hi ha quadros d'elles, y quan no açó la relació dels miracles de la Verge supleix la falta, començant per lo del rey moro fins al que dona peu a la popular balada del mariner (que dit sia de pas esta escrita d'un modo magistral). Y si encara ab tot lo dit no bastas per a provar lo errat que ha anat l'autor en fer un drama de sa concepció, completament y categòrica 'ns ho provaria lo final de l'obra, que ho es tot lo terç acte y que mes te d'agonia llanguida y fatigosa y prolongada que no pas de desenllas; mentres que ab les mateixes condicions ab que se troba lo poeta en lo final del segon acte, ab la forma de llegenda quasi be ab una redondilla hauria pogut terminar l'obra.

Havem indicat que l'drama era defectuós en sa expressió y en sos detalls, y aquí volem dir lo poch encertat que ha estat l'autor en lo argument, en son desenrotllament y 'n lo desenllas. L'argument, sense que 's pugui dir que no es nou ni original de l'autor, l'hi manca la novetat y originalitat artístiques; nosaltres be prou sabem que aixó no surt pas cada dia, mes també sabem que lo de un fill bort y perdut y que aprés troba a sos pares es gastat en l'escena; que lo de una noya que te dos aymants que la prenen y que precisament l'agradat de son cor es aquell a qui d'una mala lley son pare es vist de sobre en lo teatre; y en fi que lo d'un germà que espera anys y mes anys l'home que deshonra a sa família, y que casualment arriba a ses mans, quasi bé no hi ha autor dramàtic que no ho hage pensat per a sa obra primera.

Lo desenrotllament del drama tot y esser molt poch, perque verament en ell totes qüestió d'expresió, se verifica penosament en lo segon acte entre escenes inútils al començ y altres d'afrancesades pe'l final; y mes que per res serveix per a fer notar la inconseqüència dels tipos que presenta l'autor y lo mal dibuixats qu'estàn; ¿cóm se compren que 'l coronel y 'l germà de la dona deshonrada, que 'n lo primer acte se miran com enemics, y que a punt estant d'expressar son oyt de mala manera, que apareguen en lo segon com a companys y escolte l'un y 's gaudeix l'altre en fer la poètica descripció de la contrada? ¿qui compren al sargento tant religiós en una escena quan conta que te per mare a Maria reyna dels cels y per pare al Deu omnipotent que ho es de l'humanitat que poch moments despres se torne suïcida, tant mes per quan lo suïcidat es inmotivat?

Verament aquest punt d'inconseqüència dels personatjes, es notable per insistirhi; no n'hi ha cap que sostingue un caràcter determinat; los uns mostran un gran cor en una escena y mesquinesa de sentiments en l'altre; tots parlan per un igual y com moguts per iguals sentiments, tant la noya, verge en lo dol de sos amors, com la dona deshonrada que ha perdut lo fillet de ses entranyes; tant lo coronel, caràcter lo mes fals de l'obra, com lo amo de la casa que diu que les ferides de l'honra se fan mes grans de dia en dia; y si 's corona tot açó ab dir que l'obra no te protagonista assenyalat, a no ser que 's vulla fer passar per tal la Verge de la Roca que interve en l'obra per medi d'un miracle, se veu ben clar que l'autor no ha atès de cap manera sos personatjes y si 'ls ha fet obrar segons al giro de sa trama l'hi convenia.

Que 'l desenllas de l'obra es previst no cal amagarho; tot-hom se diu: si no 's salvas no hi hauria terç acte, y donchs n'hi ha prova es que s'ha obrat un miracle; així es que tot lo terç acte es pesat llanguit y a no ser la balada del mariner que havem indicada y l'escena entre Carabassó y 'l mossó de la casa, modelo de dialogat, s'arriaria al final ab verdadera pena y ple de cansanci y de fatiga.

Lo mellor sens dubte de l'obra del senyor Torres es la versificació, purament dramàtica, y que si bé un bon xich castellana en sa forma y descuydada en lo llenguatge, per lo regular es espléndida, facil, galana y plena de pensaments notables, mes que al costat d'aquestos ni hage de tant falsos com bonichs, com aquell que diu lo pare «que ha cuydat a sa filla ab la fe d'un màrtir», y 'l que diu la filla «deu ser trist morir sense sentir lo bes d'una mare».

Pot ser l'autor de la *Verge de la Roca*, trobe en discordança los picaments de mans que cada nit que 's representa l'obra ressonan en lo Teatre de Romea ab lo dit en esta critica; mes crega que la bona voluntat que per ell sentim nos ha fet callar certes coses al plegat que posarne de relleu moltes d'altres. D'ell ne tenim dret a esperar molt, y putx no va per bona via força es a qui l'hi reconeix lo mèrit, avisarlo.

L'eczeució de l'obra no fou de molt tan bona com s'acostuma en lo Teatre català; excepte lo senyor Fontova los demés poch se lluhiren; y aquí preguntem: ¿per qué tenint un

actor del mérit del senyor Soler, no se 'l fa treballar, ab deslluiment de les obres? Nos apar que un cert paper d' est drama ningú com dit actor hauria pogut interpretar-lo, y no entenem com tenintlo, la direcció no n' hi ha fet encàrrech.

R.

DÉCIMAS.

Mes puix ab llas tan estret
lo amor ab vos m' encadena
eix rigor no 'm dona pena,
ans de ell estich satisfet...
(Lo Rector de Vallfogona)

Per mes que intento, senyora,
distraure mon pensament
trobo inútil mon intent
tant en vos penso a tota hora!
Fonda tristesa 'm devora
ja estiga ó no estiga sol;
mon cor fa de mi 'l que vol
y tant me roba 'l repós
que passat de pensá en vos
no 'm deixa cap mes consol.

¡Dich consol! no sé si 'l trobo,
que al pensá en vos ab afany
lo no veure 'os me fa dany
y la meya ansia renovo;
y si en ma follia provo
distraure 'm, tant m' agradeu
que 's en va aquest desitj meu
y per tots estils me queixo;
que si al pensá en vos pateixo
lo no pensarhi 'm sab greu.

Y en mos somnis penso en vos
y estant despert també hi penso,
y tants sospirs per vos llencó
que ni dormint tinch repós;
estich y no estich gelós,
puig no sé s' hi ha motiu cert;
confonch la pena ab lo pler
y 'l dubte 'm dona follia
ja sia de nit, de dia,
ja estant dormint ja despert.

Aprop meu veure 'os voldria;
mes quan hi sou mal jo 'm trob',
puig quan vos de mi 'n sou prop
també ma sort es impia;
lo meu cor en sa porfia
desfalleix dantvos amor,
y 'l tractau ab tal rigor
que puch dir mentre ell sospira:
quan mes prop ma vista 'os mira,
molt mes lluny vos veu mon cor.

Ab mes dalé jo respiro
quan prop de mi respirau,
y tanta passió 'm donau
qu' embriach d' amor deliro;
quan la vostra alé jo aspiro
goig tan viu ompla mon cor
qu' estich dubtant de ma sort,
que al tenir tal goig sens mida,
no sé si dantme ell mes vida
m' costa mes prop la mort.

Y si bé tal vida es dura
y ab ella no tinch repós,
visch content penant per vos,
per vos morint de tristura;
per mon mal donaume cura,
no 'm fassau viure ab disgust,
vostre cor no sia adust;
que si vos me deu lo st,
no 'm sabrá greu lo mori,
puig viuré morint de gust.

No 'os penseu qu' en ma porfia
desitje jo possehirvos;
no ho penseu, ans bé dech dirvos
que jo esser vostre voldria;
y vos ho dich sens falsia,
y encara dirvos me plau
que 'm fora molt mes suau
ma sort tornantse mes bona
se esclau de vostra persona
qu' esser de la pena esclau.

Puga jo en la vostra cara
veurer per mi un dols sonris;

si tal feu seré felis,
no 'm poseu en dubte encara;
no 'os mostreu d' amor avara
y aplaqueu vostre rigor;
que si alcanço aqueix favor
podré di en ma sort ditxosa:
si bé es vostra cara hermosa
mes hermós es vostre cor.

JASCINTO TORRES Y REYATÓ.

NOVAS.

Hem rebut lo *Calendari del pagès* pera l' any 74. En lo primer article que conté, com no sia algun es-purg del del mateix títol del any passat, poca cosa de nou hi hem sabut descobrir. Lo segon article *Maria* revela en son autor molta facilitat en manejar la prosa catalana. En Joseph Presta hi publica enguany un treball sobre botànica, continuació d' altre que 'l malaguanyat Sala y Arnella havia comensat en esta celebrada publicació del Institut Agrícola. En est article 'l Sr. Presta estudia 'l modo de conre-sar las plantas farratxeras, y las grans ventatjas que als agricultors pot reportar son cultiu pera aliment del bestiar que tant necessitan. Est article, per la fa-cilitat y senzillesa ab que tracta y descriu tot lo molt que hi ha que dir en est assumpto axis com per los conexements que revela en son autor, será molt ce-lebrat per los lectors del calendari. Tan de bó que aviat poguem veurer estampats los articles que so-bre practicultura en lo mateix escrit nos anuncia 'l Sr. Presta. Segueix la continuació del estudi sobre 'ls boscos que comensá en lo penúltim calendari 'l Sr. Tristany. Ab lo mateix conexement del assump-to que ja 's manifestava en lo comens del mentat es-tudi, ab comparacions tan bonicas com eexactas se desarrolla l' article del Sr. Tristany ab gran método. De tot lo que hem vist en lo calendari d' enguany aquest treball es lo que mes descolla. Lo Sr. Arlijá hi continúa 'ls elementals *Conexements astronómichs* y En Joaquim Salarich, ab gran facilitat de llenguatge, sas breus apuntacions de economía doméstica en lo treball que titula *La Mestressa*. En Francisco X. To-bella hi publica 'l método de conservar los adops pe-ra 'l millor rendiment de las terras que deixa molt enderrera al que ab lo títol de *l' agrónomo, lo agri-cultor y lo cultivador* veje la llum l' any derrer. Un altre article, y l' estil no 'ns dexará mentir per mes que ab lo vel del pseudónim lo cubresca, hi hem vist, que titula *Las llavors y las plantas*, y que 'ns com-plaem á recomenar per lo instructiu. Algunas poe-sias que per cert no tenen res digne de menció, una traducció del *Journal des enfants* que no la vejem pas prou ben escullida, y alguns altres conexements que en forma de petits articles amenisan la recomen-able publicació del Institut, junt ab un estracte ab mes pretensions que altre cosa del llibret del senyor Fages de Romá completan est calendari que Deu vu-lla pugam judicar foras anys pera profit de la cien-cia y pera honra del centro que tan be sab fomen-tarla.

Com veuran nostres suscriptors ab lo present nú-mero fineix lo tercer any de *La Renaxensa*. Las mil-loras que introduirém en nostra revista, una de las quals será 'l veure definitivament la llum en impren-ta propia, farà que 's retarde pot ser alguns dias la publicació del primer número del any cuart, per qual petit retras demanem desde ara indulgencia á aquells que ab sa lectura 'ns favorexen.

Lo secretari de la Redacció, ÀNGEL GUIMERÀ.

BARCELONA: Estampa del Hereu de 'n Pau Riera, Robador, 24 y 26.—1873.